

van rechtswege

Dank u wel, voorzitter, en dank voor de uitnodiging.

De vrijstelling op basis van artikel 5, aanhef en onder b, Leerplichtwet ligt opnieuw onder vuur en houdt slechts zijdelings verband met thuisonderwijs.

Ik ben Erna Stelma, medeoprichter en bestuurslid van Stichting Van Rechtswege. Onze stichting vertegenwoordigt ruim honderdveertig gezinnen in tachtig gemeenten. Deze gezinnen hebben gemoedsbezwaren en de ouders beroepen zich op dit artikel. Hun vrijstelling ontstaat van rechtswege. Dat betekent dat de vrijstelling niet door de gemeente of het RBL wordt verstrekt.

Toch bezigt uw college in de beantwoording van de raadsvragen termen die het tegendeel doen vermoeden, namelijk dat vrijstellingen worden 'verleend'. RBL Midden-Gelre schrijft op haar website dat ouders de vrijstelling kunnen 'aanvragen'. Dit is beide onjuist. De vrijstelling van artikel 5 onder b wordt niet verleend door RBL Midden-Gelre, maar door de Leerplichtwet zelf.

Wettelijk gezien is er beslist geen sprake van een aanvraag. Er is sprake van een kennisgeving van het ouderlijk gezag aan het plaatselijk gezag, die de gemeente dan ook voor kennisgeving moet aannemen. Dit is wettelijk zo geregeld. **Dit kan uitsluitend worden veranderd door een wetswijziging, niet door een uitspraak van de Hoge Raad.**

Het is daarom op grond van de wet onjuist dat RBL Midden-Gelre mede onder uw verantwoordelijkheid de recente uitspraak van de Hoge Raad aangrijpt om paal en perk te stellen aan vrijstellingen op grond van artikel 5 onder b.

Maar, zult u wellicht zeggen, de Hoge Raad heeft toch gesproken en de Hoge Raad is toch de hoogste rechter? (Deze verwijzing zien we ook terugkomen in de brief van het RBL aan ouders.) Onze reactie daarop is:

1. Wij erkennen dat de Hoge Raad de hoogste strafrechter is. **Maar ouders die zich aan de wet houden en deze dús niet overtreden, kunnen nooit voor de strafrechter terechtkomen, als een gemeente of een RBL zich óók aan de wet houdt.** De afhandeling van de kennisgeving van de ouders valt wettelijk gezien **onder het bestuursrecht, niet onder het strafrecht.** De vaste jurisprudentie van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State is dat de vrijstelling van rechtswege ontstaat en dat er geen beoordeling door de leerplichtambtenaar of gemeente mogelijk is. Dit is na de uitspraak van de Hoge Raad opnieuw bevestigd.
2. Uit de beantwoording van de vragen van D66 blijkt dat uw college nog wachtende was op de landelijke afstemming. De handreiking die op 11 juni is gepubliceerd door Ingrado en VNG mag uw college echter niet als zodanig opvatten.

Zowel Ingrado als de VNG zijn geen officiële adviesorganen in de zin van de Algemene wet bestuursrecht. Ingrado en VNG zijn NGO's (niet-gouvernementele organisaties) die ongevraagd een handreiking hebben opgesteld en verspreid. Dat zij daarvoor overleg hebben gehad met het ministerie van Onderwijs en het Openbaar Ministerie doet daar niets aan af.

Het ENIGE verantwoordelijke bestuursorgaan ten aanzien van de Leerplichtwet is de minister van Onderwijs. Uw college en u als gemeenteraad mogen ten aanzien van deze rijkswet geen eigen beleid maken en zeker geen beleid gebaseerd op advies van organisaties die geen enkele wettelijke functie hebben.

van rechtswege

De inhoud van *de handreiking* is in strijd met de wet, ook ná de uitspraak van de Hoge Raad. Men heeft namelijk miskent dat de Hoge Raad in zijn uitspraak ernstig dwaalt.

Zolang de wet niet is veranderd kan het college niets anders doen dan de vrijstelling afhandelen zoals de wet dat voorschrijft wanneer de kennisgeving vormvast is ingediend, dat betekent: op tijd en met de letterlijke verklaring die is voorgeschreven in de Leerplichtwet. Elke andere verklaring maakt de kennisgeving ongeldig. Dit had de Hoge Raad moeten onderkennen.

3. WANT: aan deze vrijstelling heeft de wetgever zeer nadrukkelijk géén toetsingskader verbonden, de vrijstelling volgt uit de wet. Dat betekent óók dat de Hoge Raad geen toetsingskader kan wijzigen of aanscherpen.

De leerplichtambtenaar is verder niet bevoegd ten aanzien van kinderen die vrijgesteld zijn van de leerplicht. En als u mij nu bevreemd aankijkt: u vindt dat in artikel 5, aanhef, en 16.3 van de Leerplichtwet.

Het college van uw gemeente heeft uitsluitend een uitvoerende taak. Het is de taak van het college om de kennisgeving te verwerken in het Register Onderwijsdeelnemers bij DUO. En waarom? Dat staat in de Memorie van Toelichting bij de Wijzigingswet 2013¹:

*Om te voorkomen dat deze ouders of wettelijk vertegenwoordigers van een jongere met een vrijstelling worden vervolgd, is landelijke uniforme registratie van belang. Het voorkomt dat de leerplichtambtenaar die geen volledig overzicht heeft van jongeren die in de betreffende gemeente zijn vrijgesteld, de Leerplichtwet op de verkeerde jongeren gaat handhaven. **Hiermee wordt ook voorkomen dat de verkeerde ouders strafrechtelijk worden vervolgd.***

Weigert een college of een RBL voor een college om de kennisgeving te verwerken overeenkomstig de Wet Register onderwijsdeelnemers, dan zijn niet de ouders, maar dan is de gemeente in verzuim.

Wij hebben twee concrete vragen aan de gemeenteraad van Arnhem:

1. Wilt u nagaan of het RBL de kennisgevingen in 2026 zoals de wet eist heeft verwerkt in het Register Onderwijsdeelnemers bij DUO
2. Wilt u nagaan of zowel uw college als het RBL terdege beseffen dat het verantwoordelijk bestuursorgaan onze minister van Onderwijs is en dat zij zelf géén eigen beleid mogen maken, maar moeten wachten tot de wetgever zich uitgesproken heeft en wilt u, als het tegendeel blijkt, hierin corrigerend optreden?

Ik dank u wel voor uw aandacht.

Erna Stelma
Stichting Van Rechtswege
vrijgesteld@stichtingvanrechtswege.nl

¹ Wijziging van de Leerplichtwet 1969 en de Wet op het onderwijstoezicht in verband met de registratie van vrijstellingen en vervangende leerplicht (2013). Deze wet regelt overgangsrecht en is nog steeds van kracht.